

Streszczenie

Wstęp

Powszechny dostęp do internetu i towarzyszący mu rozwój nowych narzędzi komunikacji takich jak media społecznościowe, spowodował zmianę sposobu porozumiewania się ludzi i pozyskiwania przez nich informacji. Także tych z obszaru zdrowia. Szybkość, wygoda oraz łatwość dostępu spowodowały, że wiedza kiedyś zarezerwowana dla specjalistów, przestała być dziś elitarną. Aby podnieść korzyści a zminimalizować negatywne skutki tej szerokiej dostępności informacji o zdrowiu i chorobie konieczne jest, by jej użytkownicy potrafili krytycznie ocenić jej przydatność dla własnych potrzeb. Rozwijanie umiejętności z tego zakresu, znanych od nazwą kompetencji e-zdrowotnych, stanowiące jedno z istotniejszych wyzwań stojących przed współczesnym zdrowiem publicznym, nie było jednak dotychczas dobrze poznane.

Cel pracy

Ocena przydatności mediów społecznościowych w rozpowszechnianiu informacji o zdrowiu i chorobie względem kompetencji e-zdrowotnych polskich użytkowników sieci WWW.

Material i metody

W I etapie badania przeprowadzono monitoring mediów społecznościowych (Facebook, blogi, mikroblogi, fora internetowe, serwisy foto i video) przy użyciu narzędzia Brand24®. W okresie 29.03. – 05.04.2017 r. analizowano 61 projektów tematycznych z obszaru zdrowia i choroby, które zaczerpnięto w bazy MedlinePlus. W kolejnym kroku przeprowadzono jakościową analizę otrzymanego materiału, wykorzystując program *QDA Miner v. 4.0®*.

W II etapie przeprowadzono badanie ilościowe metodą CAWI wśród użytkowników internetu ($N = 1527$, średnia 32 lat, $SD=10,37$), korzystających z mediów społecznościowych. W badaniach wykorzystano kwestionariusz własnego autorstwa oraz skalę do oceny poziomu kompetencji e-zdrowotnych „e-Health Literacy Scale” (e-HEALS)”, adaptowaną do warunków polskich (przeprowadzono walidację narzędzia).

Wyniki

W wyniku przeprowadzonego w I etapie badań monitoringu social media otrzymano 901 153 wzmianki z obszaru zdrowia i choroby, w tym najwięcej w portalu Facebook ($n = 661\ 670$, tj. 73,42%). W wyniku analizy jakościowej treści ujawniono, że największą grupę wzmianek ($n = 292\ 086$, tj. 32,41%) stanowiły te zakwalifikowane do kategorii K1: „Dzielenie się informacjami”. Ustalono, że w dyskusje na tematy zdrowotne częściej włączają się kobiety, a sentyment analizowanych wypowiedzi w zdecydowanej większości jest neutralny.

W II etapie badań przeprowadzono ocenę psychometryczną skali P-eHEALS, która potwierdziła otrzymanie spójnego i posiadającego wysoką zgodność wewnętrzną (α Cronbacha = 0,84) narzędzia pomiaru postrzeganego poziomu umiejętności e-zdrowotnych wśród polskojęzycznych użytkowników internetu, zarówno w przypadku kobiet jak i mężczyzn, w różnych kategoriach wiekowych. Eksploracyjna analiza czynnikowa potwierdziła zakładaną jednoczynnikową strukturę narzędzia wyjaśniającą 47,42% wariancji.

W wyniku analizy uzyskanych danych ilościowych ustalono, że kobiety w wieku 25 do 34 lat, osoby lepiej wykształcone, zamieszkujące bardziej zurbanizowane tereny i prowadzące prywatną działalność gospodarczą wykazały istotnie wyższy poziom kompetencji

e-zdrowotnych. Wykazano także, że osoby częściej korzystające z social mediów wykazują istotnie wyższy poziom P-eHEALS. ($\rho=0,141$); najbardziej zauważalna korelacja dotyczyła użytkowników blogów ($\rho=0,243$). Nie wykazano zróżnicowania istotnego statystycznie między poziomem zainteresowania kwestiami zdrowotnymi w mediach społecznościowych a wynikiem P-eHEALS. Wykazano natomiast, że użytkownicy, którzy częściej wykorzystują media społecznościowe do: szukania pomocy w interpretacji wyników badań i alternatywnych metod leczenia uzyskiwali istotnie niższe wyniki P-eHEALS. W wyniku przeprowadzonych analiz wykazano, że najmłodsi respondenci (poniżej 17 roku życia) rzadziej wykorzystują poszczególne kanały społecznościowe do wyszukiwania informacji lub prowadzenia rozmów związanych ze zdrowiem. Wykazano również, że starsze, lepiej wykształcone kobiety istotnie częściej wyżej oceniały przydatność mediów społecznościowych w kontekście zdrowia i choroby. Ustalono, że wraz z większym zainteresowaniem kwestiami zdrowotnymi w mediach społecznościowych, zdecydowanie wzrasta częstotliwość korzystania z nich w kontekście zdrowia i choroby.

Wnioski

Wykazane zależności oraz wyniki przeprowadzonego monitoringu social media wskazują, że środowisko polskojęzycznych mediów społecznościowych ma ogromny potencjał w zakresie: bogactwa znajdujących się w nim treści z obszaru zdrowia oraz wykazanego nimi zainteresowania ze strony internautów. Przeprowadzone badania powinny być traktowane jako wstęp do dalszych pogłębionych analiz i opracowań pozostających w paradygmacie metodologii mieszanej oraz stanowić refleksję dla decydentów związanych z sektorem ochrony zdrowia w Polsce.

Słowa kluczowe: informacja zdrowotna, media społecznościowe, kompetencje e-zdrowotne